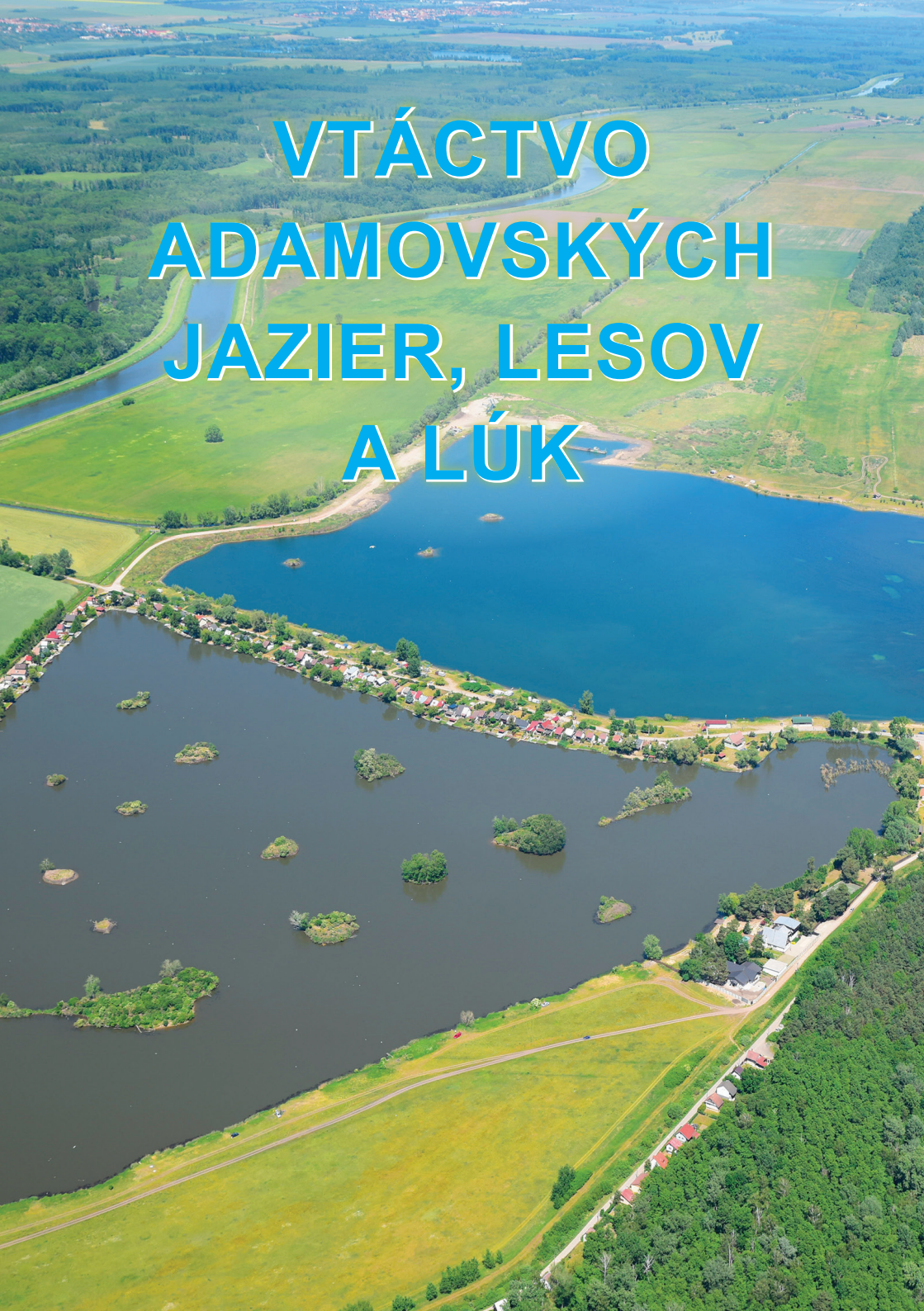

VTÁCTVO ADAMOVSKÝCH JAZIER, LESOV A LÚK

Mesto Gbely

Mesto Gbely má 5 000 obyvateľov a nachádza sa v severozápadnej časti Záhoria. Chotár ktorého západnú hranicu tvorí rieka Morava, má rovinatý charakter. Jeho povrch sa plynulo, bez terénnych skokov či zlomov dvíha z plochej nivy rieky k vŕškom tvoriacim rozvodie voči prítokom rieky Myjavy. Nadmorská výška sa pohybuje od 155 - 261 m.
Mesto Gbely je jedným z menších centier Záhoria a najmenšie z troch miest Skalického okresu.
Celoštátne je známe ako centrum slovenského naftového priemyslu.

Vznik a význam lokality

Štruktúra krajiny určuje aké vtáčie druhy sa v ňom vyskytujú.
Z katastra mesta Gbely takmer polovicu zaberajú lesy.
Zvyšné územie pokrývajú prevažne polia. Plošne malé, no významom
veľké sú vodné plochy, a to predovšetkým Adamovské štrkoviská
nachádzajúce sa v blízkosti rieky Morava.

Adamovské štrkoviská vznikli činnosťou človeka pri ťažbe štrkových nánosov rieky Moravy.
Vznikli v oblasti, ktorej sa hádam najviac dotkli úpravy pôvodného riečneho koryta.
Snáď preto ich vodné vtáctvo prijalo ako náhradu za zaniknuté mŕtve riečne ramená,
meandre a mokré lúky a ihneď osídlilo.

V súčasnosti patria Adamovské štrkoviská k najvýznamnejším ornitologickým
lokalitám nielen na Záhorí, ale na celom Slovensku. Hniezdi tu totiž niekoľko vzácnych
druhov vtákov, lokalita je dôležitou migračnou zastávkou mnohých sťahovavých druhov
a tiež zimoviskom severských populácií divých husí.

Na území mesta Gbely sa podarilo zatiaľ zistiť výskyt 182 druhov vtákov,
s veľkým zastúpením lesných druhov.
Z nich je 89 druhov považovaných za hniezdiace, či už s priamym dôkazom o hniezdení,
alebo nepriamym na základe opakovaného výskytu vo vhodných biotopoch,
vo vhodnej dobe a so správaním poukazujúcim na hniezdenie.
Zimujúcich druhov je 102, niektoré z nich
sa vyskytujú iba v zime ako zimní hostia.

Turisti môžu lokalitu navštíviť odbočením zo štátnej cesty Kúty - Holíč, alebo po červenej
cyklistickej magistrále vedúcej po hrádzi rieky Moravy.

Jarný a jesenný ťah, zimoviská /zimovanie/

Počas jarného a jesenného ťahu môžeme na vodných plochách
Adamovských štrkovísk pozorovať takmer všetky druhy u nás sa vyskytujúcich kačíc.
Hlavne v marci a apríli tu vidieť kačice chripľavky, ktoré sú na prvý pohľad podobné
kačici divej, ďalej kačice lyžičiarky s lyžicovite rozšíreným zobákom a pestrým zafarbením
samcov, hojné sú tiež dve naše najmenšie kačice - chrapky a chrapačky.
Občas začuť hvízdavý hlas kačíc hvizdárok a každoročne sa tu zastaví
niekoľko jedincov vzácnej kačice ostrochvostej.
Bežné sú tu chochlačky - chochlačka sivá a chochlačka vrkočatá,
ktorej druhové meno je odvodené od „vrkôčika“ z pierok, ktorým sa pýšia samčekovia.
Samičky kačíc sú spravidla sfarbené nenápadne.

Od polovice novembra sa začínajú na oblohe
nad Adamovskými štrkoviskami objavovať veľké kŕdle husí.
To sem zo severu prilietajú dva druhy husí – hus bieločelá a hus siatinná,
aby tu prečkali studené zimné obdobie.
Občas medzi týmito severskými druhmi pozorovať i zimujúce husi divé,
či mimoriadne vzácne husi malé.

Okolie Adamovských štrkovísk predstavuje pre husi
v zimnej časti roka významnú ťahovú zastávku.
Na poliach nachádzajú dostatok potravy a pokoja na odpočinok.
Často sa ich tu zhromaždia stovky, ba až niekoľko tisíc.
Takýchto zimovísk je na Záhorí len niekoľko.

Na nasledujúcich stránkach Vám predstavujeme bežných
aj vzácnych vtáčích obyvateľov tejto lokality a okolia.

Vtáky vodných plôch a mokradí

V katastri mesta Gbely vodné biotopy nie sú až tak početne zastúpené.
Okrem lesných mokradí v Gbelskom lese existujú len mokrade
pri rieke Morava (Šranky, Pechovie kút).
Pritom jedna vodná plocha je veľmi dôležitá – Adamovské štrkoviská.
Tieto štrkoviská predstavujú veľmi dôležitú lokalitu pre vodné
a na vodu viazané druhy vtákov.
Presahujú význam regiónu a radia sa k dôležitým ornitologickým lokalitám
v rámci celého Slovenska.

Zároveň sú rekreačnou oblasťou, v rámci ktorej možno poukázať
na schopnosť spolužitia ľudí a prírody.

Napriek tomu, že okolie štrkovísk je z veľkej časti zastavané chatami
a v letnom období je celá oblasť intenzívne využívaná, príroda tu má svoje miesto
a predovšetkým vtáky dokážu s ľuďmi spolunažívať.
K tomu je treba aj značnú časť tolerancie.

Bez niektorých obmedzení rekreantov ako aj rešpektovania z ich strany
by to nebolo možné.
Ľudia napríklad musia znášať hlučné, tisícové kolónie čajok smejivých v lete,
alebo nocujúcich severských husí v zime.

Výsledkom je však územie, kde vtáky a ľudia žijú v tak harmonizovanom
tesnom susedstve, ktoré nemá na Slovensku obdobu.

Čajky a husi, sú svojou početnosťou druhy,
ktoré sú pre Adamovské štrkoviská charakteristické.

Na ostrovoch štrkovísk hniezdia ešte ďalšie druhy vtákov.
Početné sú kolónie brehulí riečnych. Sú to vtáky podobné lastovičkám,
na rozdiel od nich sú hnedé so svetlou spodnou časťou tela.
Do kolmých hlinitých brehov pri vode si vyhrabávajú dlhé hniezdne nory.
Na vhodných miestach sú ich desiatky až stovky, počet sa však každoročne mení.

KAČICA DIVÁ
(Anas platyrhynchos)

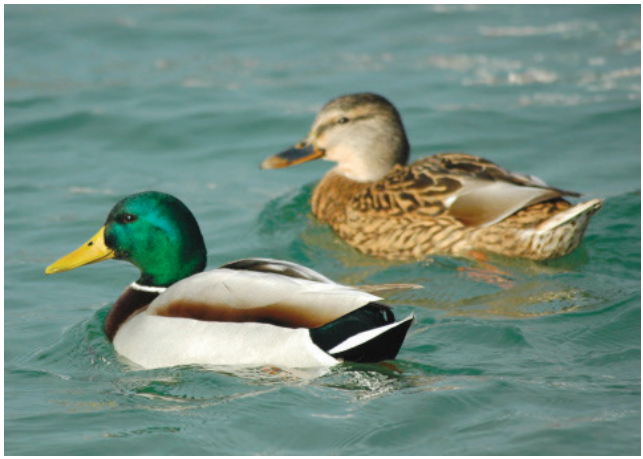

Kto z Vás by ju nepoznal! Jej vyobrazenie nechýba v žiadnej učebnici prírodopisu – nečudo, je to naša najhojnejšia kačica. Samček je výrazne odlišne sfarbený od samičky, jej hnedé perie má maskovací význam. Veď je to ona, ktorá v marci alebo apríli sedí niekde v poraste vysokých tráv či žihľavy na 6-12 vajíčkach. Na Adamovských štrkoviskách je najhojnejšie hniezdiacim druhom kačice. Môžeme ich tu pozorovať až do času, kedy vodnú hladinu pokryje súvislá vrstva ľadu.

CHAVKOŠ NOČNÝ
(Nycticorax nycticorax)

Patrí medzi európsky významný druh. Na ostrovoch žijú a hniezdia veľmi skryto. Sú menšie príbuzné volaviek. Aktívne sú hlavne v noci, iba v čase hniezdenia ich možno dobre vidno aj za dňa. Adamovské štrkoviská a Skalické rybníky sú aktuálne jediné miesta na Záhorí, kde hniezdia. V Adamove ich býva až do 50 párov, no nie každoročne zahniezdia v takom počte.

RYBÁR RIEČNY
(Sterna hirundo)

Ostrovy Adamovských štrkovísk ukrývajú tiež hniezda rybára riečneho.Hoci sa siluetou letu podobá na čajky, bezpečne ho odlíšime podľa dlhších krídiel a hlboko vykrojeného chvosta. Hniezdna kolónia Adamovských štrkovísk je na Záhorí najväčšou. V posledných rokoch tu hniezdi okolo 25 párov.

Rybáre riečne sú obratnými letcami, ich elegantný let nad vodnou hladinou je občas prerušený prudkým pádom do vody. Ak sa vták vynorí nad hladinu s rybkou v zobáku, môže nakŕmiť na ostrove čakajúce, večne hladné mláďatá. Pár vychová prevažne 1-3 mláďat. Tieto vtáky môžeme na štrkoviskách pozorovať len v letnom období. Prilietajú v priebehu apríla a ich volanie „kijér“ a „kirri, kirri“ tu možno počuť len do konca augusta.

HUS DIVÁ
(Anser anser)

Na Slovensku sa v priebehu roka pravidelne vyskytuje viacero druhov husí, no z nich len jeden druh – hus divá aj hniezdi. Adamovské štrkoviská sú našim najvýznamnejším hniezdiskom husí, hniezdi tu okolo 25-45 párov, čo je približne polovica celoslovenskej hniezdnej populácie!
Po prílete koncom februára nastáva čas toku a dvorenia, čo sa nezaobíde bez kriku a šarvátok medzi jednotlivými pármi. V marci už sedia na hniezdach, ktoré si pár postaví v pobrežnej vegetácii alebo na ostrovoch. Vďaka malej plachosti husí na Adamovských štrkoviskách, tu môžeme pomerne zblízka pozorovať obdobie vyvádzania mladých.

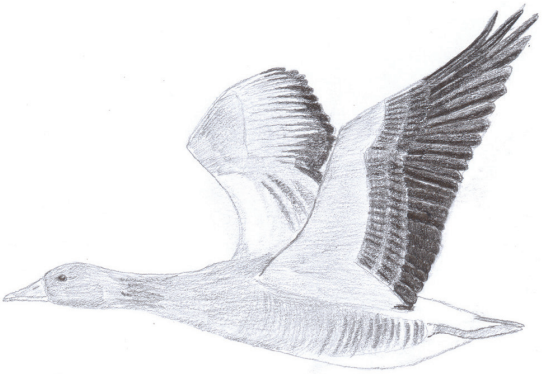

Najradšej majú nezaorané kukuričné strniská, kde nájdu dostatok zvyškov kukurice, ich obľúbenej potravy. Vodnú plochu využívajú príležitostne počas dňa ako miesto odpočinku.
Navečer, krátko pred zotmením sa zlietajú na nocovisko. Až do úplnej tmy priletujú ďalšie kŕdle, až ich počet dosiahne aj niekoľko tisíc.
Zimovanie sa začína už koncom októbra, prvé väčšie kŕdle priletia v novembri, no podstatná časť husí až v decembri. Rekordné počty boli zaznamenané koncom roka 2016, kedy tu v decembri nocovalo až 15 tisíc husí. Pre zabezpečenie nerušeného nocovania husí boli v rámci Chráneného vtáčieho územia Záhorské Pomoravie vyhlásené lokality s tzv. „zónami kľudu“. Zimujúce husi sú jednými z kritériových druhov, pre ktoré tiež bolo navrhnuté Chránené vtáčie územie.

BREHUĽA HNEDÁ (RIEČNA)
(Riparia riparia)

Lieta a vyzerá ako lastovičky, je však o málo menšia a hnedastej farby. Meno dostala od spôsobu hniezdenia. Hniezdi v kolóniách a diery (nory) si vyhrabáva do strmších hlinitých brehov ostrovov. Často môžeme vidieť v brehu desiatky dier vedľa seba. Dieru vyhrabávajú obaja partneri a býva aj 1m dlhá. Na jej konci je dutinka, do ktorej znáša prevažne 4-6 bielych vajec.
Je sťahovavým druhom, prilieta v apríli, do afrických zimovíšť odlieta v septembri.

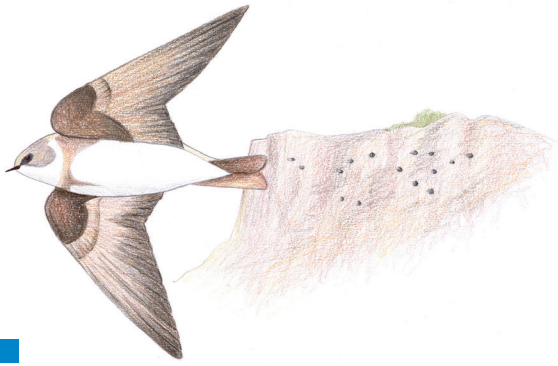

CHRIAŠTEĽ VODNÝ
(Rallus aquaticus)

Je typickým predstaviteľom vtákov mokradí. Len zriedka opúšťa podmáčanú vegetáciu a zvyčajne len v zime ho možno vidieť na otvorených okrajoch vodnej plochy.
Ozýva sa akousi zmesou bučania kvičania, čo je nezameniteľný hlas, počuteľný často v noci. V mokradiach pri Adamovských štrkoviskách žije aj chriašť bodkovaný (Porzana porzana).

ČAJKA SMEJIVÁ
(Larus ridibundus)

Ak na Adamovské štrkoviská zavítame v lete, bude čajka smejivá určite jedným z prvých druhov, ktoré nad vodou spozorujeme.
Hniezdia na viacerých ostrovoch štrkovísk a tvoria najväčšiu kolóniu tohoto druhu na Záhorí. Ročne tu vyvedie mladé okolo 200-300 párov týchto ukričaných letcov. Takmer neustále poletujú nad ostrovmi, kde si stavajú svoje hniezda, alebo nad vodnou hladinou či okolitými poľami, kde hľadajú potravu. Nie sú veľmi prieberčivé, chytajú hmyz, hraboše (často vidno kŕdeľ sprevádzajúci traktory pri orbe), drobné vodné živočíchy, nepohrdnú ani niektorými odpadkami. Koncom júna už môžeme medzi dospelými čajkami pozorovať i lietajúce mláďatá. Na rozdiel od šedobieleho elegantného šatu dospelých (s čokoládovou hlavou) majú mláďatá na krídlach a chrbáte hnedé škvrny a čierny pásik na konci chvosta.

ČAJKA ČIERNOHLAVÁ
(Larus melanocephalus)

Je o niečo väčšia ako čajka smejivá a je podobne sfarbená, čierne sfarbenie hlavy má však rozsiahlejšie smerujúce ďalej na krk. Druh prilieta v apríli. Hniezdi najradšej v spoločnosti čajok smejivých na štrkových ostrovoch. Po vyliahnutí rodičia mláďatá ešte určité obdobie zahrievajú. Ako potravu im nosia vodný a suchozemský hmyz, červy, občas malé rybky, prípadne iné stavovce.
Na zimu čajky čiernohlavé z nášho územia odlietajú, zimujú najmä v oblasti od Pyrenejského polostrova po východné pobrežie Anglicka.

POTÁPKA CHOCHLATÁ
(Podiceps cristatus)

Dlhý krk, ostrý dlhší zobák uspôsobený na lov, telo hlboko ponorené – to sú znaky potápky chochlatej, našej najväčšej potápky. O správnosti svojho pomenovania nás presvedčuje takmer neustále. Obratne sa potápa pod vodu, kde loví drobné rybky. Samček i samička majú výrazný perový lem okolo tváre a nechýbajú im ani akési perové „ušká“. Hniezdeniu predchádzajú pútavé svadobné rituály. Samotné hniezdo je plávajúca kôpka rastlinného materiálu, na ktorom zohrievajú znášku 3-5 vajec. Mláďatá spoznáme podľa pruhovaného šatu i podľa úpenlivého žobronenia o potravu. Na Adamovských štrkoviskách hniezdi niekoľko párov.

HRDZAVKA POTÁPAVÁ

(Netta rufina)

Exoticky vyzerajúca hrdzavka potápavá patrí k „novousadlíkom“. Len niekoľko rokov sa môžu Adamovské štrkoviská pochváliť tým, že tu tento južný druh potápavej kačice hniezdi. V súčasnosti je to jedna z jej najsevernejších hniezdnych lokalít na Slovensku.

Samčeka spoznáme poľahky. Tak výrazne červený zobák a hrdzavú hlavu s akoby naježenými pierkami nemá žiaden iný druh. Samička (tak, ako to u kačíc býva) je menej nápadná. Ak práve nehľadajú hrdzavky potápavé potravu, často ich nájdeme odpočívať so zobákmi zaborenými v perí v chládku vŕb na ostrovoch alebo pri brehu vo vegetácii tŕstia. V súčasnosti tu hniezdia 2-3 páry.

LYSKA ČIERNA

(Fulica atra)

Lyska patrí k najhojnejším obyvateľom štrkovísk.

Na prvý pohľad pripomína kačicu, no patrí medzi chriaštele. Spoznáme ju podľa bieleho zobáka a bielej čelnej lysinky, ostatné telo je čierne. Jej hlasné „pix“, či „kev“ počuť doďaleka od vodnej hladiny či z porastu pobrežnej vegetácie.

V jarných súbojoch si pár lysiek vybojuje časť vodnej plochy s porastom tŕstia, kde si potom spoločne postavia plávajúce hniezdo. Hniezdi jeden až dva razy v roku, na Adamovských štrkoviskách zostáva až do ich úplného zamrznutia.

VOLAVKA POPOLAVÁ

(Ardea cinerea)

Volavka popolavá je sivo sfarbená na vysokých nohách. Na hlave a na hrvoli má predĺžené perá. Na územie Slovenska prilieta v marci a odlieta v septembri až októbri. Hniezdi často v kolóniách s inými druhmi vtákov, na stromoch, krovinách alebo porastoch tŕstia.
Živia sa hlavne malými rybkami, obojživelníkmi, drobnými cicavcami, červami, kôrovcami a hmyzom. Loví za pomalej chôdze, pričom na vyhliadnutú korisť bleskurýchlo a presne útočí zobákom. Mláďatá opúšťajú hniezdne lokality po vyhniezdení v auguste, pričom sa túlajú po okolitých lokalitách, ale jednotlivé vtáky sa môžu vyskytovať až do októbra. Zimoviská sa nachádzajú v Afrike a Južnej Ázii.

LABUŤ VEĽKÁ

(Cygnus olor)

Labuť hrbozobá - Labuť veľká patrí medzi veľké vodné vtáky. Žije na rybníkoch, jazerách a vodných nádržiach, obýva stojaté a pomaly tečúce vody. Od ostatných druhov labutí sa líši čiernym hrboľom, ktorý sa nachádza nad zobákom.

Živí sa hlavne vodnými rastlinami. Dlhý krk používajú na prehľadávanie dna a na vyťahovanie rôznych vodných tráv. Nepohrdnú ani malými rybkami, žabami, či hmyzom.

Niektoré jedince odlietajú na jeseň do teplejších oblastí, niektoré prezimujú u nás na nezamrznutých vodných plochách. Pri slabších mrazoch si dokážu udržať voľnú vodu tak, že v nej neustále plávajú. Niekedy ich býva na jazerách aj 250. Hniezdo si stavia z prútia a tŕstia na brehoch vôd. Väčšinou sú snehobiele, no na južnej pologuli žijú labute s čiernym perím. Labute žijú v trvalých partnerských vzťahoch.

Vtáky v trstinách

Trstiny sú typickou vegetáciou plytkých vodných, pobrežných a močiarnych biotopov a poskytujú živočíchom špecifické podmienky, hlavne vhodný úkryt, ale aj potravné možnosti.

Hoci porasty tŕstia nie sú na Adamovských štrkoviskách rozsiahle a ešte časť z nich na štrkovisku II. bola odstránená v dôsledku budovania pláži pre rekreantov, sú domovom mnohých vtáčích druhov.

K najnápadnejším obyvateľom tohoto prostredia patria trsteniariky. Len málokedy ich môžeme vidieť, zato ich drsný spev sa rozlieha od apríla do júna z každého väčšieho porastu.

V trstinách hniezdia aj lysky a sliepočky vodné, veľmi vzácne fúzatky trstinové.

V trstinách severne od štrkoviska II pravidelne úspešne hniezdi 1-2 páry kaní močiarnych.

V sezóne 2004 tu bol pozorovaný ako ojedinelá vzácnosť slávik modrák, zriedkavý hniezdič nielen na Slovensku ale celej strednej Európe. Vyberá si mokradné lokality a zo Záhoria máme o jeho výskyte za posledné roky len málo údajov.

TRSTENIARIK VEĽKÝ

(Acrocphalus arundinaceus)

Trsteniarik veľký hniezdi v porastoch trstiny a pálky na rybníkoch a vodných tokoch nížin. Na svoje hniezdiská prilieta zo zimovísk až v druhej polovici apríla a začiatkom mája a odlieta od polovice augusta do septembra. Hniezdo stavia len samička, vo väčšine prípadov medzi steblá trstiny, zriedkavo v kríkoch alebo stromoch. Živí sa hmyzom a jeho vývojovými štádiami. Vyhľadáva ho v porastoch vodných rastlín, ako trsť obyčajná, pálka, kroviny a stromy v okolí mokradí.

FÚZATKA TRSTINOVÁ

(Panurus biarmicus)

Na celom území Slovenska nájdeme len niekoľko lokalít, kde tento vtáčí druh hniezdi. Zvyčajne ide o husté a rozľahlé porasty tŕstia, ktoré týmto pôvabným spevavcom poskytujú potravu i úkryt. Toto prostredie málokedy opúšťajú. Samček sa pýši blankytne modrým perím na hlave, a najmä mohutnými čiernymi perovými fúzikmi po stranách zobáčika. Hniezdo si fúzatka stavia nízko nad vodnou hladinou, vychová 3 – 6 mláďat. V zime sa túlajú i pomerne ďaleko od svojich hniezdísk. V súčasnosti sú Adamovské štrkoviská jediným známym hniezdiskom tohto druhu na Záhorí.

SLIEPOČKA VODNÁ

(Gallinula chloropus)

Tmavý vodný vták sfarbením i veľkosťou podobný lyskám. Nohy má zelenkavej farby. Na rybníkoch a vodách s hustým brehovými zárastami sa vyskytuje bežne, no vďaka skrytému spôsobu života v pobrežných zárastoch je ho častejšie počuť ako vidieť.

Ozýva sa krátkym „kik, kik, kreck, kreck alebo kirrek“. Pri vzlietaní z vody sa často rozbieha behom po hladine.

U nás sa zdržuje od začiatku apríla do septembra, niekedy zotrvajú aj dlhšie. Ide o sťahovavý druh. Hniezdia väčšinou 2x do roka.

Živí sa hlavne vodnou vegetáciou, trávou a vodným hmyzom.

SLÁVIK MODRÁK

(Luscinia svecica)

V súčasnosti je najvzácnejším hniezdiacim druhom Adamovských štrkovísk. Obľubuje miesta, kde tŕstie prechádza do zamokrenej lúky. Spevom sa síce nevyrovná svojmu príbuznému slávikovi krovinnému, zato sfarbením môže súperiť s ktorýmkoľvek iným operencom.

Najmä samček nás zaujme sýtomodrou farbou hrude, uprostred ktorej je malá biela škvrnka. Slávik modrák je sťahovavý, na Adamovské štrkoviská prilieta v apríli, odlieta koncom leta.

Keďže Adamovské štrkoviská sú v súčasnosti jedinou hniezdnou lokalitou tohto druhu na Záhorí, sú pod dohľadom ornitológov a Štátnej ochrany prírody. Je viazaný na mokrade, Šranky pri Adamove sú miestom, kde býva pravidelne aj viac spievajúcich samčekov a je to jedna z prvých lokalít tohto druhu na Záhorí.

KAŇA MOČIARNA

(Circus aeroginosus)

Takmer počas každej návštevy Adamovských štrkovísk v jarnom a letnom období tu môžeme pozorovať kane močiarne. Tieto dravce sú viazané najmä na viac či menej rozsiahle porasty tŕstia, kde si v máji postavia hniezdo. Tu príde na svet 3 – 5 malých kaní, ktoré rodičia kŕmia hrabošmi, obojživelníkmi a mláďatami vodných vtákov.

Je najviac viazaná na vodu, hniezdi nad vodou v tŕstí na okrajoch rybníkov, mŕtvych ramien, v mokradiach s porastami trsti, pálky alebo ostríc, zriedkavo aj na nízkych kríkoch. Výnimočne hniezdi aj na poliach v repke alebo v obilí.

DUDOK CHOCHLATÝ

(Upupa epops)

Aj keď tento krásavec s chocholkou na hlave a dlhším, mierne zahnutým zobákom nepatrí medzi vodné vtáky, v okolí Adamovských jazier na nízkych trávnatých porastoch či okrajoch lesa ho možno vzácne pozorovať.

Je to nápadný vták hnedastej farby s výrazným čierno-bielym pruhovaním na krídlach a chvoste. Predĺžené pierka na hlave pri vzrušení vejárovite rozťahuje. U nás sa vyskytuje od apríla do septembra. Hniezdo si robí v dutinách alebo aj zemných dierach. Samček je podobný samičke, jeho málo intenzívne volanie „hup-hup-hup“ možno však počuť do ďaleka.

Živia sa hlavne väčšími druhmi hmyzu. V minulosti bol bežnejší, dnes patrí v strednej Európe medzi vzácne vtáčie druhy.

BUČIAČIK MOČIARNY

(Ixobrychus minutus)

Tento druh patrí k najmenším európskym volavkovitým vtákom. Obýva husté brehové vegetácie rákosín. Pomerne dlhým zobákom loví malé rybky, žaby a vodný hmyz.
Hlasový prejav „ wru“ počuť najčastejšie na večer a v noci. Počas letu sa ozýva „ker“. Je to sťahovavý druh zimujúci v Stredomorí a Afrike, k nám prilieta v máji, odlieta v septembri.
Hniezdo si stavia v rákosí nad vodnou hladinou, obyčajne máva 3-4 mladé, ktoré sa snažia byť v čase nebezpečenstva nehybné a so zobákom smerujúcim nahor sa snažia splynúť s okolitou vegetáciou. Na Adamovských jazerách hniezdia posledné roky minimálne 3 páry. Na Záhorí hniezdi nepravidelne, lokalita Šranky je jednou z mála známych, hoci tu nebýva pravidelne. Vie si zvyknúť na rybárov a bez obáv vychádza do ich blízkosti.

Vtáky na lúkach

Lúk v katastri mesta Gbely nie je veľa.
Najviac sa ich zachovalo pri rieke Morava,
iné trávnaté plochy sa občas nájdu aj v okolí mesta.
Na kosené a často aj podmáčané lúky sú viazané mnohé druhy vtákov.

Viacero lúčnych druhov patrí medzi spevavce.
Na lúkach často hľadajú potravu aj vtáky, ktoré tam nehniezdia.
Známe sú bociany ako vykračujú v tráve a hľadajú rôzne
malé živočíchy, alebo väčší hmyz.

Mnoho dravých vtákov na lúkach loví svoju korisť,
predovšetkým početné myšiaky hôrne,
tiež sokoly myšiare, viaceré druhy kaní,
ale aj sovy myšiarky ušaté.

Lúky sú tak dôležité biotopy pre mnoho druhov
a do našej krajiny nepochybne patria.

PREPELICA POĽNÁ

(Coturnix coturnix)

Žije na rozľahlých lúkach v teplých, nie veľmi suchých polohách, okrem toho aj v poraste obilnín, odkiaľ sa sliepky často už pred zberom sťahujú s kuriatkami do zemiačnisk. Pre skrytý spôsob života nie je o hniezdnej biológii prepelíc veľa známeho.

Dôvodom jej úbytku je okrem intenzívneho poľného hospodárenia a problémov na zimoviskách aj nadmerný odstrel v krajinách pri Stredozemnom mori. Prepelica je malý kurovitý vták, ktorý nežije len na poliach. Jej hlas je počuť častejšie ako ju možno vidieť, je jasný, hlasný a prepisuje sa ako „fiťfiriť", pričom dôraz je na prvej a poslednej slabike.

Prepelice, predovšetkým mladé vtáky, sa viac ako ostatné hrabavce živia živočíšnou potravou, napríklad hmyzom, pavúkmi, červami a mäkkýšmi. Na európske hniezdiská sa vracia v marci.

ŠKOVRÁNOK POĽNÝ

(Alauda arvensis)

Prilieta ako prvý otužilec zo zimovísk už vo februári. Patrí medzi najskorších zvestovateľov blížiacej jari vôbec.
Samica vyhrabáva v zemi plytké jamky, často pod trsom trávy alebo rastlín, kde kladie vajcia. Potravou je hmyz, semená a zelené časti rastlín. V zime sa živí takmer výlučne semenami a jemnými listami. Väčšina stredoeurópskych populácií na jeseň odlieta do južnej a západnej Európy.
Známy je jeho spev za letu, ktorý ľudia oddávna obdivovali. Pri vylietavaní nahor za trepotavého letu krúži a spieva osobitne intenzívne. Dôležitým poznávacím znakom v teréne sú široké krídla s úzkym bielym zadným okrajom a biele vonkajšie chvostové perá.

STRNÁDKA LÚČNA

(Emberiza calandra)

Na Slovensku hniezdi v panónskej nížine. Nájdeme ju na poliach, ale aj v blízkosti obydlí. Hniezdi v otvorených oblastiach medzi trávou alebo kríkmi od polovice mája do konca júla.
Samotné hniezdo sa nachádza na zemi. Zvyčajne znesie 4 až 5 vajec. O mláďatá sa stará väčšinou samička, samček sa zapája do kŕmenia až v posledných dňoch. Trend celkovej populácie je klesajúci. Na našom území zimuje 50 – 300 jedincov.

PŔHĽAVIAR ČERVENKASTÝ
(Saxicola rubetra)

K nám prilieta koncom apríla, začiatkom mája a odlieta v septembri. Hniezdi v otvorenom teréne. Je to nenáročný hniezdič. Hniezdi na slnečných, suchých, málo porastených pôdach, na piesočnatých pôdach nehnojených priemyselnými hnojivami.Samica stavia hniezdo na zemi, väčšinou na svahoch v plytkej priehlbine alebo nízko nad ňou. Niekedy býva hniezdo zavesené v kroví.
Loví predovšetkým hmyz (motýle, muchy, ovady), ďalej pavúky, drobné červy a oberá rôzne bobule a semená. Pŕhliar pri speve veľmi často imituje hlasy iných vtákov.

BOCIAN BIELY
(Ciconia ciconia)

Patrí medzi väčšie vtáky. Hniezdenie sa sústreďuje do nížinných a stredných polôh s otvorenými, najčastejšie mokraďovými biotopmi. Druh sa na jar vracia zo zimovísk obvykle v marci. Hniezda najčastejšie obsadia skôr samce. Najmä po prílete na hniezda sa druh ozýva charakteristickým klapotaním zobáka, pričom občas vyvráti hlavu dozadu až na chrbát. Hniezda stavajú oba jedince páru, pričom pri dlhoročne používaných hniezdach môže hmotnosť hniezda dosahovať až do 1 000 kg.
Druh sa živí menšími stavovcami, najmä hlodavcami, obojživelníkmi, ale aj hmyzom a inými bezstavovcami. Loví najmä na vlhších miestach, často v okolí vodných tokov, na vlhkých lúkach, ale aj na poliach s nižšou vegetáciou, najčastejšie počas chôdze.
Z nášho územia odlieta druh na zimoviská spravidla v auguste v mnohopočetných zoskupeniach.

Vtáky lesov

Na území katastra mesta prevažujú hospodárske borovicové lesy.
Územie pri rieke Morava má zachované len veľmi malé
fragmenty lužného lesa
pri bývalom mŕtvom ramene rieky v lokalite nazývanej Pechovie kút.
Okrem borovicových monokultúr tu rastú aj zmiešané lesy
a slatinné jelšiny v mokradiach.

Práve v týchto pestrejších, zmiešaných a často podmáčaných porastoch
je druhové zloženie vtákov bohatšie
a vyskytujú sa tu aj hniezda cenných druhov.

Z najvýznamnejších hniezdičov možno spomenúť dravé vtáky,
predovšetkým orliaka morského.

Na Záhorí nepravidelne hniezdia 4 páry týchto majestátnych dravcov.
Priamo v gbelskom katastri si orliaky zatiaľ hniezdo nepostavili,
hoci možno očakávať ich hniezdenie v oblasti
medzi Brodským a Adamovom.

Len niekoľko sto metrov od rieky Morava na moravskej strane je pravidelne
obsadzované hniezdo a orliaky pravidelne lovia a lietajú aj na gbelskej strane.

ORLIAK MORSKÝ

(Haliaeetus albicilla)

Orliak morský je našim najväčším hniezdiacim dravcom. Dosahuje rozpätie krídel až 240 cm a samica môže vážiť až 8 kg. Veľkosť ako aj viaceré ďalšie znaky, napr. klinovitý chvost, ktorý je u dospelých biely, a veľmi masívny zobák ho činia nezameniteľným s inými druhmi.
U nás žije v blízkosti veľkých riek a vodných nádrží, s dostatkom rýb a vodných vtákov. V blízkosti musia byť staré lesy s veľkými stromami. Páry orliakov sú stále po mnoho rokov a väčšinou sa rozpadajú len po smrti niektorého z partnerov. Je to kriticky ohrozený druh. Na Záhorí nepravidelne hniezdia 4 páry týchto majestátnych dravcov. Priamo v gbelskom katastri si orliaky zatiaľ hniezdo nepostavili, hoci možno očakávať ich hniezdenie v oblasti medzi Brodským a Adamovom. Len niekoľko sto metrov od rieky Morava na moravskej strane je pravidelne obsadzované hniezdo a orliaky pravidelne lovia a lietajú aj na gbelskej strane. Neďaleko, pri obci Brodské, v roku 2007 zahniezdili prvý krát na Záhorí. Orliaky patria k najväčším dravcom Gbelov.
Lovia väčšinou ryby, hlavne v zime nenechajú bez povšimnutia ani iné mŕtve zvieratá.

HAJA ČERVENÁ

(Milvus milvus)

Na západnom Slovensku obýva nížinné listnaté lesy, predovšetkým luhy, v blízkosti s vlhkými lúkami. Kvôli hlboko vykrojenému chvostu je nezameniteľná s inými dravcami. Výkroj nezaniká ani pri široko roztvorenom chvoste. Tento výkroj je u haje tmavej menej výrazný. Haja červená patrí medzi väčšie dravce, s rozpätím krídel asi 160 cm a hmotnosťou 1200-1600 g. Oba druhy sú obratní letci, majú dlhšie krídla než myšiak, často a dobre krúžia. Živí sa rôznorodou potravou, najmä drobnými cicavcami, menej vtákmi, zriedkavo aj rybami. Často okráda o potravu aj iné druhy dravcov.

SOKOL MYŠIAR

(Falco tinnunculus)

Sokol myšiar je druhým najpočetnejším dravcom, je to druh malého sokola. Hniezdi v otvorenej krajine, na okrajoch lesov, alejí aj v mestách. V mestách hniezdi na väčších budovách. Sokoly myšiare ako mestské hniezdiče sú známe aj z Gbelov. Živí sa hlavne drobnými cicavcami, občas menšími druhmi vtákov, hlavne ich mláďatami. Najväčší podiel v ich potrave majú ale plazy ako jašterice a slepúchy. Loví na otvorených priestranstvách.

JASTRAB KRAHULEC

(Accipiter nisus)

Je veľmi podobný jastrabovi lesnému, je však podstatne menší. Na chvoste sú 4 výrazné a 1 naznačený pás. Samec je značne menší než samica. Lieta veľmi obratne, málokedy krúži a len zriedka sa trepotá na mieste. Pôvodne hniezdil takmer výlučne v neprerušovaných lesoch, prípadne v lesoch s lúkami, čistinami a podobne. Obsadil však aj rôzne iné prostredia: lesíky v otvorenej poľnohospodárskej krajine, močiare, dokonca hniezdi aj priamo v mestách. Samec sám mláďatá nikdy nekŕmi, korisť im trhá a kŕmi ich samica. Ak samica uhynie v tomto období, zahynú aj mláďatá. Jastrab sa špecializuje na lov drobných vtákov, najmä spevavcov. Často loví v lese medzi stromami ale nájdeme ho aj v intraviláne. V zime prichádza za svojou korisťou do ľudských sídel a snaží sa chytať sýkorky, vrabce a iné druhy.

MYŠIARKA UŠATÁ

(Asio otus)

Myšiarka je menšia ako sova obyčajná. Lieta pomaly a vlnite, niekoľko veslovitých úderov krídel strieda plachtenie. Podobnosť s myšiarkou močiarnou znásobuje podobná kresba na krídlach. Uprednostňuje lesnatú krajinu s otvorenými plochami, ktoré jej poskytujú bohatú potravnú ponuku. Ide predovšetkým o ihličnaté, menej listnaté lesy, skupiny stromov alebo krovinaté lesostepné biotopy. Zriedkavejšie hniezdi aj v blízkosti ľudských sídlisk, najmä v parkoch. Korisťou sú najmä zemné hlodavce, hraboše, potkany a pod.

LELEK LESNÝ

(Caprimulgus europaeus)

Lelek je nočný živočích, za súmraku začína lietať a loviť väčší hmyz. Má rád staré lesné porasty, kde sa striedajú veľké riedko rastúce stromy s voľnými plochami. Veľkostne je podobný ako drozd. Lelek je vzácny hniezdič na Slovensku a práve v Gbelskom lese dosahuje jednu z najväčších početností.

MYŠIAK LESNÝ

(Buteo buteo)

Nájdeme ho v lesoch, ale aj v mimolesných porastoch, remízkach, malých poľných lesíkoch. Jeho hniezda možno nájsť na mnohých lokalitách Gbelského lesa, hlavne na jeho okraji, ale aj v poľných remízkach na východ od mesta a pri rieke Morava. Myšiak sa dokázal prispôsobiť intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajine a dosahuje aj v takýchto podmienkach vysoké hustoty. U nás je myšiak stály až prelietavý vták. Pre pomerne slabé nohy s krátkymi pazúrmi môže myšiak loviť len malú korisť. Viac ako polovicu potravy myšiaka tvorí hraboš poľný, ďalej sa živí ostatnými druhmi drobných hlodavcov, menej aj vtákmi, menšími plazmi, hmyzom. Let je dosť neobratný a ťažkopádny. Často a dobre krúži bez pohybu krídel. Môžeme ho vidieť ako vysedáva na vyvýšených miestach v otvorenej krajine.

BOCIAN ČIERNY
(Ciconia nigra)

Na území katastra, v Gbelskom lese, nepravidelne hniezdia 4 páry. Hniezdo z konárov vetvičiek je ukryté v korunách vysokých stromov, najmä listnatých alebo postavené na neprístupných skalách. Zo zimovísk sa vracia na hniezdne lokality obvykle od konca marca. Druh sa živí predovšetkým živočíšnou potravou, hlavne rybami, obojživelníkmi, plazmi, hlodavcami a čiastočne aj larvami a dospelým hmyzom. Pred jesenným ťahom sa zdržiava v močaristých biotopoch. Potravu si hľadajú na okrajoch vodných nádrží alebo malých potokov, pokiaľ možno, kryté vegetáciou.

TESÁR ČIERNY
(Dryocopus martius)

Najväčší druh z našich ďatľovitých takmer veľkosti vrany. Okrem červeného temena hlavy je sfarbený čierne. Je to stály vták hniezdiaci jednotlivo, obľubuje staré lesné porasty, zmiešané alebo listnaté lesy. Hniezdi v rozľahlejších lesoch v dutinách, ktoré si sám vytesáva. Tesanie novej dutiny môže trvať aj 10 - 28 dní. Živí sa takmer výlučne v dreve žijúcim hmyzom (larvami aj dospelými jedincami), ktorý vyďobáva spod kôry v lete aj v zime.

MUCHÁRIK BIELOKRKÝ

(Ficedula albicollis)

Patrí k vzácnym hniezdičom európskeho významu, no v Gbelskom lese žije pomerne hojne. Dá sa nájsť takmer v každom poraste, v ktorom sú staršie listnaté stromy. Sťahovavý, prilieta v apríli, odlieta v septembri. Obýva parky, záhrady, listnaté lesy, najmä bukové. Hniezdia v dutinách stromov. Obsadzujú aj rôzne polodutiny, preto s obľubou prijímajú aj búdky. Môžeme ich tak usídliť v starých sadoch a parkoch. Lovia v lese, živia sa predovšetkým lietajúcim hmyzom. Mláďatá kŕmia obaja rodičia, najmä húsenicami. Hmyz loví väčšinou v zatienených korunách stromov, kde číha skrytý medzi lístím. Len zriedkakedy sedí na otvorených osamotených miestach, ako to robí muchárik sivý.

STEHLÍK ČÍŽAVÝ – ČÍŽIK

(Carduelis spinus)

Aj keď v zákutiach slovenskej prírody nie je čížik vzácnym vtáčím druhom, pozorovanie tohto operenca zblízka v hniezdnom období je vďaka jeho zvyku zdržiavať sa vysoko v korunách stromov veľkou vzácnosťou. Tento žltkasto-zelenkastý vtáčik s vidlicovito vystrihnutým krátkym chvostíkom obýva staré smrekové a jedľové lesy, kde samčeky na seba upozorňujú lahodným spevom. Príležitosť pozorovať čížiky sa naskytá v jesennom a zimnom období, kedy sa tieto operence pomkýnajú z horských polôh do nížin, a tak sa zatúlavajú aj do intravilánov miest a dedín, kde sa hostia na semienkach briez, jelší, ale aj cudzokrajných stromov, akými sú tuje a cypruštek. V mrazivom počasí si tieto vtáčatá našuchorujú perie a pozavesované vo všakovakých pózach aj na tých najtenších vetvičkách vyzerajú ako bucľaté spievajúce páperové ozdoby na vianočnom stromčeku. Čížiky sú totiž naskutku spevavé stvorenia, lebo ako jedny z mála vtákov si pospevujú aj v mrazivom chlade, a takto na seba upozornia zvedavého človeka.

Vtáky sídiel

Vtáky osídlili všetky biotopy a nevyhýbajú sa ani ľudským sídlam.
Je veľa dôvodov, prečo žijú pri ľuďoch, či už pre dostupnosť potravy,
možnosti na hniezdenie,
aj relatívna bezpečnosť pred predátormi.

Pravdepodobne každý pozná lastovičku domovú.
Dnes ich je menej, ubudli predovšetkým v mestách. Zostali na vidieku,
tam kde sa chovajú hospodárske zvieratá a kde majú viac potravy a možností
na hniezdenie v otvorených stavbách. V mestách ich nahradili belorítky domové.
Stavajú si miskovité, uzatvorené hniezda s jedným vchodom,
ktoré umiestňujú zvonka na budovu, zvyčajne na panelové domy,
ale aj na nízke rodinné domy. Bežne ich možno nájsť v Gbeloch.

Aj vrabce sú všeobecne známe.
V minulosti boli veľmi hojné, čo však dnes už neplatí.
Ubudli oba druhy vrabcov, vrabec domový aj vrabec poľný.
Vrabce domové sú viac viazané na mestá a v Gbeloch ich stále možno nájsť dosť.
Ďalším typickým druhov viazaným na ľudí je drozd čierny
je príkladom adaptácie pôvodne lesného druhu na mesto.
V mestách hniezdi skôr a viac krát ako v prírode, dá sa povedať,
že mu mestský život viac vyhovuje.

Aj hrdlička záhradná je taktiež rozšíreným obyvateľom miest.
Mimo ľudské sídla ani nežije, vo voľnej krajine sa dá vidieť len v zime,
no aj to blízko poľnohospodárskych dvorov, sýpok a podobne.
Ešte jeden druh je typický tým, že žije takmer výlučne pri ľuďoch.
Nie je veľmi známy, hoci je to ďateľ – ďateľ hnedkavý.
Podobá sa na jeho známeho príbuzného – ďatľa veľkého.
Na rozdiel od neho žije len v záhradách,
sadoch a parkoch pri ľuďoch, v lese sa nájsť nedá.

LASTOVIČKA DOMOVÁ

(Hirundo rustica)

Jej životným prostredím je otvorená krajina, polia a lúky, mestá a dediny. Je sťahovavá a na leto k nám prilieta koncom marca až začiatkom apríla z Afriky, kde zimuje. Ako zvestovateľka jari, nositeľka šťastia a symbolu lásky znamenajú lastovičky pre človeka viac ako iné vtáky. Väčšinou hniezdi dva razy do roka. Začiatok prvého hniezdenia je v máji, druhého koncom júna. Pôvodne hniezdili lastovičky v jaskyniach a pod skalnými prevismi. V súčasnosti si svoje hniezda stavajú predovšetkým na ľudských stavbách často v kôlňach, pod mostmi, rímsami domov a v hospodárskych budovách. Partnerská vernosť, ktorá sa im pripisuje, platí len pre jedno leto. Dlhšie pretrváva vtedy, keď obaja partneri znovu zahniezdia v tom istom hniezde ako vlani. Potravou je iba lietajúci hmyz. Na odpočinok medzi lovom obľubujú telegrafné drôty a sedlá striech, kde sa čistia a švitoria. Na jeseň sa pred odletom do Afriky zhromažďujú do veľkých kŕdľov a na vhodných miestach vytvárajú dlhé rady. Najcharakteristickejší znak dospelých vtákov je dlhý, hlboko vidlicovitý chvost, ktorý má samec dlhší ako samica. Mladé vtáky sú matnejšie a majú kratší chvost. Spevom je milé švitorenie, spestrené trilkami.

BELORÍTKA DOMOVÁ

(Delichon urbica)

Hojne rozšírená na vyhovujúcich biotopoch po celom území Slovenska od nížin až do výšky 1400 m. Obýva ľudské sídliská, zriedkavo i skalné steny mimo miest a dedín. Hniezdia obvykle 2 krát do roka. Začiatok prvého hniezdenia je v máji, druhého koncom júna a začiatkom júla.

Na rozdiel od lastovičiek, ktoré majú polootvorené hniezda, belorítky stavajú takmer uzavreté hniezda a to na výklenkoch vonkajších stien.

Potravou je lietajúci hmyz. Podobne ako lastovičky aj belorítky trávia veľa času v povetrí loviac hmyz. Ak sú pozorované na zemi, nie sú tam kvôli potrave, ale zbierajú blato na stavbu hniezd. Je menšia ako lastovička. Od lastovičky sa líši kratšími, hnedastými krídlami, oveľa kratším vidlicovitým chvostom a charakteristickým bielym trtáčom.

VRABEC DOMOVÝ

(Passer domesticus)

Vrabec domový žije v blízkosti ľudských domovov. Hniezdi na celom území Slovenska s výnimkou vrcholkov hôr a veľmi hlbokých lesov. Najvyššie miesta výskytu boli zaznamenanévo Vysokých Tatrách. Žijú v kolóniách kde ich je aj 100. O hniezdnej hustote nie je veľa údajov, búdky obsadzuje veľmi málo, boli nájdené voľné hniezda na ovocných stromoch.
Je to stály vták, zimuje na celom území Slovenska. Z vysokých polôh schádza na zimu nižšie a nevytvára veľké skupiny ako príbuzný vrabec poľný. Vrabec domový žije v poľnohospodárskej krajine pri ľudských sídlach, na hospodárskych dvoroch a sadoch. Taktiež v mestách a sídliskách. Obľubuje aj husté stromy, najmä ovocné a bútľavé.

Vrabec domový často hniezdi v kolóniách, hniezda sa môžu aj dotýkať. Vyhľadáva rôzne dutiny v múroch, strechách budov, v hniezdach belorítok, v bútľavých stromoch i voľne v hustých korunách stromov. Hniezdia trikrát za rok.
Živí sa 70% rastlinnou potravou, múčnatými a olejnatými semenami, pukmi ovocných stromov i mladou zeleninou. V čase hniezdenia žerie hmyz a tiež aj mláďatá kŕmi hmyzom. Vyhľadáva aj pozostatky jedla. Pre lepšie trávenie vrabce zobú piesok.

DROZD ČIERNY

(Turdus merula)

Drozd čierny je vták žijúci v celej Európe okrem najsevernejších oblastí. Vďaka svojej prispôsobivosti sa adaptoval na život v blízkosti človeka a úspešne žije a hniezdi aj v tesnom susedstve ľudských sídiel.
Drozd čierny meria 25cm, samce sú neprehliadnuteľné pre svoje charakteristické čierne perie a žltý zobák. Samica má hnedý vrch tela a svetlejší spodok s tmavohnedým čiarkovaním. Zobák má hnedý a hrdlo belavé.
Upozorňujú na seba melodickým flautovitým spevom. Spev ukončuje tichými nemelodickými zvukmi. Pri vyrušení sa ozýva prudkým „tjak“ či „tix“, ktorý môže prejsť do dlhého kovovo znejúceho kriku.

Pôvodne lesný druh prenikol aj do miest a obcí, kde v parkoch dosahuje najväčšie hustoty. Drozd čierny obýva rôzne typy biotopov. V lesnom prostredí vyhľadáva rozhrania medzi lesom rôznych vekov a inými biotopmi ako sú lúky a pasienky s krovinami, krovinaté okraje lesov a tmavé vlhké lesy s potôčikmi. Nájdeme ho aj v mestách v parkoch, sadoch, záhradách, ale i v mestskej zeleni sídlisk. Hniezdo si stavia v kríkoch pri kmeni.
Živí sa živočíšnou i rastlinnou potravou. Zbiera rôzny hmyz, červy, plody a v mestách v zime aj odpadky. Z plodov je to čerešňa, jahoda, malina, jarabina, baza čierna ale aj šípová ruža, hrozno.

HRDLIČKA ZÁHRADNÁ

(Streptopelia decaocto)

Hrdlička záhradná hniezdi, ale aj zimuje na celom území s výnimkou horských oblastí nad 900 m n. m. Holuby sú sfarbené sivomodro, o niečo menšie hrdličky sú hnedasté. Hrdlička sa na Slovensku objavila prvýkrát v roku 1936. Žije v ľudských sídliskách a na ich okrajoch, v záhradách, sadoch, parkoch, cintorínoch a živí sa na dvoroch pri hydine a holuboch a pod. Za potravou zalietava aj na polia, a to na
siatiny aj do lánov dozrievajúcich plodín, na strniská a pod. Dozrievajúce obilie zbiera najmä tam, kde je poľahnuté.
Hrdličky žijú v lete v pároch a svoje hniezdne rajóny majú ohraničené. Hniezdia viackrát do roka, od marca do októbra, výnimočne aj v zime, najmä ak je mierna. Obľubuje hrach, kukuricu, slnečnicu a pod. Vysiate semená zbiera nielen na poliach, ale aj v záhradách.
V lesoch sa nezdržiava.

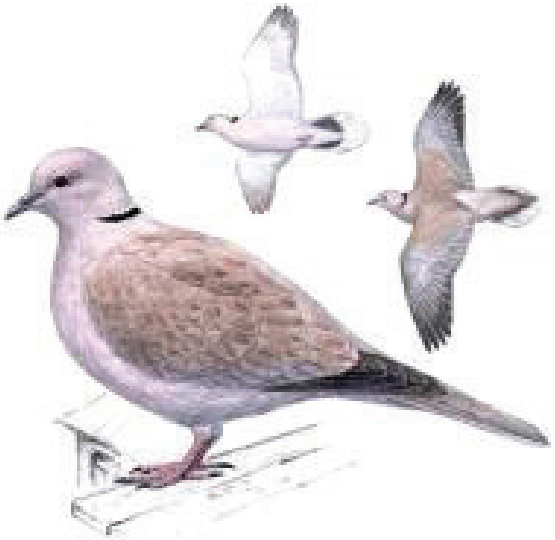

ĎATEĽ HNEDKAVÝ

(Dendrocopos syriacus)

Má čierno-bielo-červené sfarbenie podobne ako iné druhy ďatľov. Od ďatľa veľkého sa líši najmä nespojenou čiernou farbou škvrny na líci s čiernym zafarbením zadnej časti hlavy a krku. Samec má na temene výraznú červenú čiapočku, ktorá samici úplne chýba.
Druh je monogamný a hniezdi jednotlivo. Tokanie začína v marci. Hniezda bývajú často umiestnené v ovocných stromoch, najmä v hlavnom kmeni, zriedkavo na hrubej bočnej haluzi. Dutinu môže využívať niekoľko rokov po sebe, ale často hĺbi nové dutiny v tom istom strome.
Potrava je zložená z rastlinnej aj živočíšnej zložky. Konzumujú larvy hmyzu, húsenice, rôzne plody ovocných stromov, malín, orechov a pod.
Tento druh bol prvýkrát na Slovensku zistený v roku 1949 v jeho východnej a južnej časti. Dnes je viazaný na kultúrnu krajinu, kde hniezdi najmä v dedinách a mestách v parkoch, záhradách a na cintorínoch.
Druh zatiaľ nie je výrazne na Slovensku ohrozený. Negatívne naň pôsobí zánik starých sadov, záhrad či stromoradí.

Envirotrieda

Envirotrieda je nová pýcha Základnej školy s materskou školou v Gbeloch.
Z úspešného projektu mesta Gbely vznikol v škole krásny oddychovo-náučný priestor.
Je určený na výučbu, keďže sa v ňom nachádza sedenie pre žiakov,
katedra pre učiteľa aj tabuľa.

Na niekoľkých náučných tabuliach sa žiaci dozvedia zaujímavosti
o faune a flóre nášho okolia, jedna tabuľa je venovaná téme odpadu,
nechýba ani pocitový chodník.

Žiaci získavajú vedomosti, zručnosti, postoje a návyky k ochrane životného prostredia,
naučia sa chrániť rastliny, mať kladný vzťah k zvieratám, osvoja si základné pravidlá
a zručnosti pre správanie sa v prírode, naučia sa rozpoznávať
a vyberať konkrétne možnosti smerujúce k ochrane a zlepšeniu svojho životného
prostredia.

Celý priestor je uzatvorený a je posiaty rastlinami a bylinami,
každá so svojím názvom, model úľu pomôže žiakom nazrieť do tajomstiev života včiel.
Zóna je určená aj na oddych počas prestávok.

Spolupráca s rakúskou stranou

Aj na rakúskej strane rieky Morava niekoľko km južne od Adamovských štrkovísk sa nachádza významná ornitologická lokalita s vodnými plochami vytvorenými človekom. Pri mestečku Hohenau pôvodne ako usadzovacie nádrže miestneho cukrovaru poskytujú v súčasnosti časti týchto nádrží vhodné podmienky ako pre hniezdenie, tak aj pre odpočinok počas migrácie hlavne vodným a bahniakovitým druhom vtákov.

V roku 1994 tu vznikla krúžkovacia a pozorovacia ornitologická stanica (AURING). S jej zástupcami bola nadviazaná zo strany Mesta Gbely a Štátnej ochrany prírody SR v roku 2004 spolupráca , ktorej výsledkom bola okrem výmeny informácií o výskyte a početnosti jednotlivých druhov vtákov aj výstavba pozorovacej veže pri Adamovskom štrkovisku I., ktorá návštevníkom štrkovísk umožňuje okrem pohľadu na celú lokalitu a blízke okolie zhora, aj nerušené pozorovanie vtáčieho sveta.

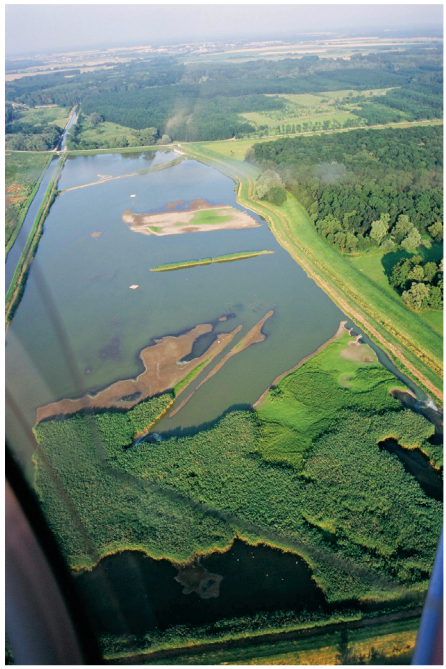

Výstavba prírodného altánku “Enviroučebňa Sandberg“

V rámci prírodného altánku prebiehajú envirovýchovné aktivity realizované v rámci INTERREG projektu.

Dňa 8.4.2019 bol za účasti zástupcov mestskej časti Devínska Nová Ves vrátane pána starostu Dáriusa Krajčíra, ŠOP SR – CHKO Malé Karpaty, združení DAPHNE, SOVULE ako aj médií a žiakov miestnych škôl slávnostne predstavený vybudovaný prírodný altánok – “Enviroučebňa Sandberg“.

Pastva stáda kôz zabezpečuje obnovu a údržbu vzácnych lúčnych a lesostepných biotopov v území Národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla

Záver

Pre svoj ornitologický význam boli Adamovské štrkoviská začlenené v súlade s § 26 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z o ochrane prírody a krajiny a nariadením vlády SR č. 145 zo dňa 17.6.2015 ako súčasť Chráneného vtáčieho územia Záhorské Pomoravie.
Vyplývajú z toho pre nás určité časové a priestorové obmedzenia. Ak je však našim cieľom, aby spolužitie prírody a ľudí, ktoré tu v zásade fungovalo, pokračovalo aj pri zvýšenej návštevnosti a intenzívnom rekreačnom využívaní územia aj v budúcnosti , bude nevyhnutné tieto obmedzenia dodržiavať, nakoľko zohľadňujú len ekologické nároky najvýznamnejších vtáčích druhov, vyskytujúcich sa na lokalite.

Preto si dovoľujeme požiadať, každého návštevníka Adamovských jazier aby rešpektovali pokyny vyplývajúce z Rozhodnutia okresného úradu v Skalici, ktorým sa vydáva na vodnej ploche

Adamovské štrkovisko I.

- Celoročný zákaz vstupu na ostrovy
- Zákaz používania vodných plavidiel špecifikovaných v tomto rozhodnutí a v tanovenom období
- Zákaz kempovania
- Zákaz umelého zmenšovania plochy pobrežných porastov
- Povolený je výkon rybárskeho práva v rámci platných právnych noriem, avšak s dodržaním 100 m úseku v južnej časti jazera, ktorý ostáva pre biotu bez aktivít v priebehu celého roku

Adamovské štrkovisko II.

- Celoročný zákaz vstupu na ostrovy
- Zákaz používania vodných plavidiel špecifikovaných v tomto rozhodnutí a v stanovenom období
- Povolený rybolov okrem cca 100 m úseku na severnej strane od lokality Šránky na zabezpečenie nerušeného prístupu vtákov k vode hniezdiacich v tejto lokalite
- Zákaz umiestňovať akékoľvek obytné zariadenia (maringotky, prívesy, motorové vozidlá vyradené z evidencie) na brehy vodnej plochy mimo územia na to určeného podľa Územného plánu zóny – Adamovské jazerá I. a II.

Zoznam druhov vtákov zaevidovaných v katastri mesta Gbely a susediacich katastrov

1.	bažant poľovný	*Phasianus colchicus*
2.	belorítka domová	*Delichon urbica*
3.	bernikla bielobradá	*Branta canadensis*
4.	bernikla červenokrká	*Branta ruficollis*
5.	bernikla tmavá	*Branta bernicla*
6.	bocian biely	*Ciconia ciconia*
7.	bocian čierny	*Ciconia nigra*
8.	brehár čiernochvostý	*Limosa limosa*
9.	**brehuľa hnedá**	***Riparia riparia***
10.	brhlík lesný	*Sitta europaea*
11.	**bučiačik močiarny**	***Ixobrychus minutus***
12.	bučiak nočný	*Nycticorax nycticorax*
13.	bučiak trsťový	*Botaurus stellaris*
14.	cibík chochlatý	*Vanellus vanellus*
15.	**čajka čiernohlavá**	***Larus melanocephalus***
16.	čajka malá	*Larus minutus*
17.	čajka morská	*Larus marinus*
18.	čajka sivá	*Larus canus*
19.	**čajka smejivá**	***Larus ridibundus***
20.	čajka striebristá	*Larus argentatus*
21.	čajka trojprstá	*Rissa tridactyla*
22.	čajka žltonohá	*Larus michahellis*
23.	ďateľ bielochrbtý	*Dendrocopos leucotos*
24.	ďateľ čierny	*Dryocopus martius*
25.	**ďateľ hnedkavý**	***Dendrocopos syriacus***
26.	ďateľ malý	*Dendrocopos minor*
27.	ďateľ prostredný	*Dendrocopos medius*
28.	ďateľ veľký	*Dendrocopos major*
29.	dažďovník tmavý	*Apus apus*
30.	drozd červenkastý	*Turdus iliacus*
31.	**drozd čierny**	***Turdus merula***
32.	drozd čvikotavý	*Turdus pilaris*
33.	drozd plavý	*Turdus philomelos*
34.	drozd trskotavý	*Turdus viscivorus*
35.	**fúzatka trstinová**	***Panurus biarmicus***
36.	glezg hrubozobý	*Coccothraustes coccothraustes*
37.	**haja červená**	***Milvus milvus***
38.	haja tmavá	*Milvus migrans*
39.	havran poľný	*Corvus frugilegus*
40.	hlaholka severná	*Bucephala clangula*
41.	holub divý	*Columba livia*
42.	holub hrivnák	*Columba palumbus*
43.	holub plúžik	*Columba oenas*
44.	hrdlička poľná	*Streptopelia turtur*

45.	**hrdlička záhradná**	***Streptopelia decaocto***
46.	**hrdzavka potápavá**	***Nettta rufina***
47.	hus bieločelá	*Anser albifrons*
48.	**hus divá**	***Anser anser***
49.	hus krátkozobá	*Anser brachyrhynchus*
50.	hus piskľavá	*Anser erythropus*
51.	hus siatinná	*Anser fabalis*
52.	hýľ karminový	*Carpodacus erythrinus*
53.	hýľ lesný	*Pyrrhula pyrrhula*
54.	chochláč severský	*Bombycilla garrulus*
55.	chochlačka bielooká	*Aythya nyroca*
56.	chochlačka morská	*Aythya marila*
57.	chochlačka sivá	*Aythya ferina*
58.	chochlačka vrkočatá	*Aythya fuligula*
59.	chriašteľ bodkovaný	*Porzana porzana*
60.	chriašteľ malý	*Porzana parva*
61.	chriašteľ poľný	*Crex crex*
62.	**chriašteľ vodný**	***Rallus aquaticus***
63.	jarabica poľná	*Perdix perdix*
64.	**jastrab krahulec**	***Accipiter nisus***
65.	jastrab lesný	Accipiter gentilis
66.	**kačica divá**	***Anas platyrhynchos***
67.	kačica hvízdavá	*Anas penelope*
68.	kačica chripľava	*Anas strepera*
69.	kačica ľadová	*Clangula hyemalis*
70.	kačica lyžičiarka	*Anas clypeata*
71.	kačica ostrochvostá	*Anas acuta*
72.	kalužiak červenonohý	*Tringa totanus*
73.	kalužiak močiarný	*Tringa glareola*
74.	kalužiak perlavý	*Tringa ochropus*
75.	kalužiak riečny	*Actitis hypoleucos*
76.	kalužiak tmavý	*Tringa erythropus*
77.	**kaňa močiarna**	***Circus aeruginosus***
78.	kaňa popolavá	*Circus pygargus*
79.	kaňa sivá	*Circus cyaneus*
80.	kanárik záhradný	*Serinus serinus*
81.	kolibkárik čipčavý	*Phylloscopus collybita*
82.	kolibkárik spevavý	*Phylloscopus trochilus*
83.	kolibkárik sykavý	*Phylloscopus sibilatrix*
84.	kormorán veľký	*Phalacrocorax carbo*
85.	králiček ohnivohlavý	*Regulus ignicapillus*
86.	králiček zlatohlavý	*Regulus regulus*
87.	krivonos smrekový	*Loxia curvirostra*
88.	krkavec čierny	*Corvus corax*
89.	krutihlav hnedý	*Jynx torquilla*
90.	kúdelnička lužná	*Remiz pendulinus*
91.	kukučka jarabá	*Cuculus canorus*
92.	kulík riečny	*Charadrius dubius*
93.	kulík zlatý	*Pluvialis apricaria*

94.	**labuť hrubozobá (veľká)**	***Cygnus olor***
95.	**lastovička domová**	***Hirundo rustica***
96.	**lelek lesný**	***Caprimulgus europaeus***
97.	**lyska čierna**	***Fulica atra***
98.	mlynárka dlhochvostá	*Aegithalos caudatus*
99.	muchár sivý	*Muscicapa striata*
100.	**muchárik bielokrký**	***Ficedula albicollis***
101.	muchárik čiernohlavý	*Ficedula hypoleuca*
102.	**myšiak lesný**	***Buteo buteo***
103.	myšiak severský	*Buteo lagopus*
104.	myšiarka močiarna	*Asio flammeus*
105.	**myšiarka ušatá**	***Asio otus***
106.	oriešok hnedý	*Troglodytes troglodytes*
107.	**orliak morský**	***Haliaeetus albicilla***
108.	orol kráľovský	*Aquila heliaca*
109.	orol skalný	*Aquila chrysaetos*
110.	penica čiernohlavá	*Sylvia atricapilla*
111.	penica hnedokrídla	*Sylvia communis*
112.	penica jarabá	*Sylvia nisoria*
113.	penica popolavá	*Sylvia curruca*
114.	penica slávikovitá	*Sylvia borin*
115.	penica záhradná	*Sylvia hortensis*
116.	pinka lesklá	*Fringilla coelebs*
117.	pinka severská	*Fringilla montifingilla*
118.	pipiška chochlatá	*Galerida cristata*
119.	pobrežník bojovný	*Philomachus pugnax*
120.	pobrežník čiernozobý	*Calidris alpina*
121.	pobrežník malý	*Calidris minúta*
122.	potápač biely	*Mergus albellus*
123.	potápač dlhozobý	*Mergus serrator*
124.	potápka červenokrká	*Podiceps griseigena*
125.	potápka čiernokrká	*Podiceps nigricollis*
126.	potápka chochlatá	*Podiceps cristatus*
127.	potápka ušatá	*Podiceps auritus*
128.	potáplica severská	*Gavia arctica*
129.	potáplica štíhlozobá	*Gavia stellata*
130.	**prepelica poľná**	***Coturnix coturnix***
131.	**přhľaviar červenkastý**	***Saxicola rubetra***
132.	přhľaviar čiernohlavý	*Saxicola torquata*
133.	rybár bahenný	*Chlidonias hybridus*
134.	rybár bielokrídly	*Chlidonias leucopterus*
135.	rybár čierny	*Chlidonias niger*
136.	**rybár riečny**	***Sterna hirundo***
137.	rybárik riečny	*Alcedo atthis*
138.	slávik červienka	*Erithacus rubecula*
139.	slávik krovinový	*Luscinia megarhynchos*
140.	**slávik modrák**	***Luscinia svecica***
141.	slávik tmavý	*Luscinia luscinia*
142.	sliepočka zelenonohá	*Gallinula chloropus*

143.	sojka škriekavá	*Garrulus glandarius*
144.	sokol lastovičiar	*Falco subbuteo*
145.	**sokol myšiar**	***Falco tinnunculus***
146.	sokol rároh	*Falco cherrug*
147.	sova lesná	*Strix aluco*
148.	**stehlík čižavý**	***Carduelis spinus***
149.	stehlík pestrý	*Carduelis carduelis*
150.	stehlík zelienka	*Carduelis chloris*
151.	straka čiernozobá	*Pica pica*
152.	strakoš červenohlavý	*Lanius senator*
153.	strakoš sivý	*Lanius excubitor*
154.	**strnádka lúčna**	***Emberiza calandra***
155.	strnádka malá	*Emberiza pusilla*
156.	strnádka trsťová	*Emberiza schoeniclus*
157.	strnádka záhradná	*Emberiza hortulana*
158.	strnádka žltá	*Emberiza citrinella*
159.	sýkorka belasá	*Parus caeruleus*
160.	sýkorka bielolíca	*Parus major*
161.	sýkorka chochlatá	*Parus cristatus*
162.	sýkorka uhliarka	*Parus ater*
163.	škorec lesklý	*Sturnus vulgaris*
164.	**škovránok poľný**	***Alauda arvensis***
165.	trasochvost biely	*Motacilla alba*
166.	trasochvost horský	*Motacilla cinerea*
167.	trsteniarik bahenný	*Acrocephalus scirpaceus*
168.	trsteniarik pásikový	*Acrocephalus schoenobaenus*
169.	trsteniarik spevavý	*Acrocephalus palustris*
170.	**trsteniarik škriekavý**	***Acrocephalus arundinaceus***
171.	trsteniarik tamariškový	*Acrocephalus melanopogon*
172.	trsteniarik vodný	*Acrocephalus paludicola*
173.	včelár lesný	*Pernis apivorus*
174.	včelárik zlatý	*Merops apiaster*
175.	vlha hájová	*Oriolus oriolus*
176.	volavka biela	*Casmerodius albus*
177.	**volavka popolavá**	***Ardea cinerea***
178.	volavka purpurová	*Ardea purpurea*
179.	volavka striebristá	*Egretta garzetta*
180.	**vrabec domový**	***Passer domesticus***
181.	vrabec poľný	*Passer montanus*
182.	vrana ob. Zapadoeuropská	*Corvus corone corone*
183.	vrchárka modrá	*Prunella modularis*
184.	výr skalný	*Bubo bubo*
185.	žlna sivá	*Picus canus*
186.	žlna zelená	*Picus viridis*

Obsah

Mesto Gbely 3
Vznik a význam lokality 4
Jarný a jesenný ťah, zimoviská /zimovanie/ 5
Vtáky vodných plôch a mokradí 6
Vtáky v trstinách 16
Vtáky na lúkach 21
Vtáky lesov 25
Vtáky sídiel 34
Envirotrieda 41
Spolupráca s rakúskou stranou 42
Výstavba prírodného altánku – “Enviroučebňa Sandberg“ 43
Záver 44
Zoznam druhov vtákov zaevidovaných v katastri mesta Gbely
a susediacich katastrov 45
Obsah 49

Použité zdroje:

Fotografie z lokality Adamov a Gbely:
Štefan Komorný, archív mesta Gbely, archív ZŠ s MŠ Gbely
Kresby: Michal Noga a Lucia Nogová
Texty a fotografie:
Brožúra Adamovské jazerá Gbely,
vydal Mestský úrad Gbely 2004
Ochrana dravcov na Slovensku:
https://www.dravce.sk/web/index.php/sk/
Slovenská ornitologická spoločnosť':
http://vtaky.sk/
Na túru s Naturou – Slovenská agentúra životného prostredia:
http://www.snaturou2000.sk/
Atlas vtákov Slovenska:
http://atlas.vtaky.sk/atlasvtakov.php?id=main
Štátna ochrana prírody SR
Ing. Dušan Valachovič, Mgr. Rudolf Jureček
Spracoval:
Mgr. Miriam Kudolániová, Ing. Ladislav Rosa

Vydal:
Mestský úrad Gbely
Projekt spolufinancovaný v rámci projektu Interreg V-A SK-AT- 3E Morava Nature
2019
www.gbely.sk

EUROPEAN UNION

Interreg Slovakia-Austria
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

3E Morava Nature

Projekt 3E Morava Nature sa zameriava na zachovanie biodiverzity a ekosystému pozdĺž rieky Moravy na rakúskej a na slovenskej strane hranice. Prostredníctvom revitalizácie a cieleného manažmentu veľkých plôch suchozemských a vodných biotopov sa zabezpečí posilnenie takých environmentálnych opatrení, ktoré súvisia s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom

Názov projektu: **Posilnenie biodiverzity a ekologickej siete na území rieky Moravy prostredníctvom manažmentu biotopov a environmentálnej výchovy (zvyšovania povedomia) v ekocentrách**

Akronym: **3E Morava Nature**

Celkové oprávnené výdavky projektu:
2 751 942,00 EUR

Výška NFP:
2 339 150,70 EUR

Termín realizácie 1.4.2017 - 31.10.2020